

Izveštaj sa sastanka

Regionalna razmena iskustva o migracijama i trgovini ljudima: Jačanje zaštite migranata - rešavanje izazova bangladeških radnika i borba protiv trgovine ljudima

Datum: 15. april 2025.

Treći sastanak Zajednice praksi pod nazivom „Jačanje zaštite migranata - rešavanje izazova bangladeških radnika i borba protiv trgovine ljudima“ okupio je 24 aktera iz Bangladeša, Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije, Grčke, Kosova i Srbije. Cilj ovog sastanka bio je da se istraže zajednički izazovi i mogućnosti u vezi sa migracijom radne snage, posebno u kontekstu bangladeških radnika zaposlenih u inostranstvu, kao i da se identifikuju efikasni odgovori na trgovinu ljudima, korišćenjem bogatog iskustva kolega iz Migracionog programa organizacije BRAC i predstavnika iz Bangladeša. Učesnici sastanka su došli iz 13 organizacija, uključujući BRAC, Atinu, EHO, CRPC, La Stradu iz Severne Makedonije, Švajcarsku ambasadu/SDC iz Srbije, ADRA, MSF, Grupu 484, Schüler Helfen Leben, PVPT, CWS i InfoPark.

Kao i mnoge druge zemlje u regionu, Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo i Srbija suočavaju se sa značajnim nedostatkom radne snage u ključnim privrednim sektorima, posebno u građevinarstvu, poljoprivredi i ugostiteljstvu. Nedostatak radne snage stvara sve veću potrebu za stranim radnicima, uz istovremenu potrebu da se osigura zaštita prava, bezbednosti i dostojanstva ovih ljudi. Događaj je poslužio kao platforma za razmenu najboljih praksi, izazova i inovativnih rešenja u etičkom zapošljavanju, bezbednim migracijama i reintegraciji povratnika u zemlju porekla. Bangladeš igra značajnu ulogu u globalnim migracijama radne snage, zbog čega su dve organizacije, BRAC iz Bangladeša i NVO Atina iz Srbije, uspostavile partnerstvo kako bi pratile najnovije trendove u migraciji radne snage. Kvalitetu ove sesije doprinelo je i prisustvo Al Amina Nojona, učesnika iz Bangladeša, i dobitnika nagrade „Changemaker“ UNDP-a 2021. Godine, kao i nagrade „TIP Heroj“ Stejt departmenta SAD 2024. godine, koji je preživeo trgovinu ljudima, te Šarifula Islama Hasana iz BRAC-a, jedne od najvećih razvojnih organizacija na svetu. Pored kolege Al Amina, dodatnu vrednost skupu donelo je prisustvo još jedne TIP heroine za 2024. godinu, Marijane Savić, direktorke organizacije Atina. Ona i Al Amin su se sastali tokom ceremonije dodele nagrade TIP Heroj u junu 2024. godine, a ovaj sastanak je rezultat njihove saradnje i zajedničkih napora za poboljšanje položaja žrtava trgovine ljudima u Srbiji, Bangladešu i globalno.

Šariful Islam Hasan, šef BRAC-ovog programa za migracije, podelio je tokom sastanka ključne uvide iz opsežnog rada BRAC-a sa bangladeškim migrantima širom sveta.

Ključni nalazi

Tokom 2023. godine, migracija radne snage iz Bangladeša je ostala značajno visoka, sa preko milion bangladeških radnika koji odlaze u inostranstvo - u proseku 115 osoba napušta zemlju svakog sata, što znači da više od milion ljudi godišnje migrira iz ove zemlje. U isto vreme, približno između 80 000 i 90 000 Bangladešana se svake godine vraća kući. Uobičajene destinacije bangladeških radnika uključuju zemlje Bliskog istoka i Jugoistočne Azije, posebno Saudijsku Arabiju, Katar, Oman, Singapur i Maleziju. Migracije se takođe dešavaju ka Severnoj Africi i Evropi, i vode prvenstveno preko Libije. Istraživanje BRAC-a je identifikovalo 18 migracionih ruta, kao i ruta za trgovinu ljudima iz Bangladeša u Evropu. Ključne tranzitne zemlje na ovim rutama su UAE, Iran, Turska, Egipat, Tunis i Libija, i one na kraju najčešće vode do

destinacija poput Italije i Grčke. Odatle mnogi migranti nastavljaju svoj put ka zemljama poput Francuske i Nemačke.

Uprkos obimu migracija, i dalje postoje brojni izazovi. Migracije iz Bangladeša često su uzrokovane siromaštvom. Mnogi migranti poseduju nizak nivo veština, što povećava njihovu ranjivost na eksploataciju. Pored toga, visoki troškovi traženja posla i plaćanje naknada posrednicima u zapošljavanju, često dovode do dužničkog ropstva ovih ljudi. Proces regrutovanja i dalje se u velikoj meri oslanja na neformalne posrednike, izlažući strane radnike raznim oblicima zlostavljanja. Jednom kada se nađu u inostranstvu, strani radnici često se suočavaju sa lošim radnim i životnim uslovima, socijalnom izolacijom, anksioznošću i ograničenim mrežama podrške. Jezičke i kulturne barijere dodatno komplikuju njihov položaj, dok pristup pravdi ili mehanizmima za žalbe u tim zemljama, ostaju ograničeni.

Bangladeš je prepoznat kao zemlja porekla i tranzitna zemlja za trgovinu ljudima, posebno trgovinu ljudima u svrhu radne eksploatacije i prisilne prostitucije, sa rutama trafikinga koje se prostiru preko granice u Indiju, ali i složenim rutama koje vode ka Evropi preko Mediterana, Libije i Balkana. Primarni oblici trgovine ljudima uključuju unutrašnju trgovinu (mada je ona prema zvaničnim statistikama u opadanju), prekograničnu trgovinu, posebno u susednu Indiju; trgovinu ljudima u svrhu radne eksploatacije i seksualne eksploatacije, koja nesrazmerno više pogađa devojke uzrasta od 16 do 20 godina. Inače, trgovinu ljudima sve više olakšavaju platforme društvenih mreža, lažne ponude za posao i dobro organizovane kriminalne mreže koje deluju u zemljama kao što su Bangladeš, Indija, Libija i Turska. Bangladeš je takođe prepoznat kao značajan izvor iregularnih migracija u Evropu, posebno preko mediteranske i balkanske rute. Migranti često preduzimaju opasna putovanja, prateći rute kao što su Daka → Dubai → Turska → Libija → Italija, ili Daka → UAE → Egipat → Libija → Evropa. Ova putovanja mogu koštati između 10 000 i 20 000 evra, a Libija je postala ključna polazna tačka, gde mreže trgovine ljudima otvoreno deluju putem platformi društvenih mreža. Po dolasku u Evropu, mnogi strani radnici traže azil, iako se ne kvalifikuju svi kao političke izbeglice.

Značajan deo migranata iz Bangladeša koji pokušavaju da stignu do Evrope putuje iregularno, često plaćajući velike sume posrednicima i trgovcima ljudima koji ih podvrgavaju eksploataciji, zarobljeništvu, ili fizičkom mučenju. Zabeleženi su i smrtni slučajevi među stranim radnicima u Libiji.

Reintegracija povratnika u zemlju porekla

Da bi odgovorio na izazove sa kojima se suočavaju radnici koji se vraćaju u zemlju porekla, BRAC je razvio sveobuhvatne programe reintegracije u saradnji sa nekoliko međunarodnih partnera, uključujući Evropsku uniju (preko projekta Kotrasa), FRONTEX (Evropsku agenciju za graničnu i obalsku stražu), Ministarstvo unutrašnjih poslova Velike Britanije i Vladu Švajcarske. Njihov model reintegracije je razvijen oko tri osnovne komponente: psihosocijalne podrške, koja uključuje rad na očuvanju mentalnog zdravlja i rad na traumi; ekonomske reintegracije, koja nudi obuku za sticanje veština, mogućnosti zapošljavanja i finansijsku pomoć u zemlji; i socijalne reintegracije, koja je usmerena na obnavljanje veza sa zajednicom i porodicom. Podrška počinje od trenutka dolaska povratnika na aerodrom i nastavlja se kroz dugoročne usluge praćenja.

Pravni okvir i upravljanje

Postoji urgentna potreba za poboljšanim pravnim okvirima, sprovođenjem zakona i koordinisanim međunarodnim naporima za borbu protiv trgovine ljudima i iregularnih migracija, jer su trenutni mehanizmi krivičnog gonjenja i zaštite često neefikasni ili spori.

Bangladeš je uspostavio široku pravnu definiciju trgovine ljudima koja uključuje neuspele sheme migracije radne snage čak i kada nije u pitanju obmana. Međutim, uprkos ovom snažnom pravnom okviru, i dalje postoje značajni nedostaci u implementaciji. Kao rezultat toga, Bangladeš

se prema Izveštaju Stejt departmenta SAD o trgovini ljudima (TIP izveštaj), i dalje nalazi grupi Tier 2, što ukazuje da, uprkos uloženim značajnim naporima, ti napori i dalje ne ispunjavaju u potpunosti minimalne standarde za eliminaciju trgovine ljudima.

Šariful je na sastanku naglasio da Bangladeš deli najveću kopnenu granicu u regionu sa Indijom i da 32 od 64 okruga zemlje predstavljaju pogranične okruge, od kojih se 30 graniči sa Indijom. Ovo doprinosi značajnim migracionim tokovima ka Indiji i šire. Pored spoljnih migracija, Bangladeš takođe prima izbeglice, posebno iz Mjanmara, zbog kontinuiranog progona u toj zemlji.

BRAC svoje programe sprovodi širom Azije i Afrike, uključujući Avganistan, Bangladeš, Ganu, Keniju, Liberiju, Mjanmar, Filipine, Ruandu, Sijera Leone, Južni Sudan, Ugandu i Tanzaniju. Njihovi migracioni programi uključuju inicijative za bezbednu migraciju stranih radnika, iregularne migracije, napore za sprečavanje trgovine ljudima i poboljšanje reintegracije povratnika u zemlju porekla. BRAC ima sporazume sa zemljama poput Japana i Singapura o podršci bezbednoj migraciji radne snage informisanjem potencijalnih stranih radnika o zakonima o radu i tržišnim uslovima u tim zemljama.

Rute i izazovi povezani sa trgovinom ljudima

Održiva saradnja između zemalja porekla i odredišta, povećano finansiranje i sveobuhvatni sistemi podrške za strane radnike i povratnike u zemlju porekla su neophodni kako bi se poboljšala zaštita, a borba protiv trgovine ljudima učinila efikasnom, kao i za osiguranje bezbednih procedura putovanja.

Jedno od ključnih pitanja o kojem se razgovaralo ticalo se široko rasprostranjenog nerazumevanja razlike između krijumčarenja i trgovine ljudima, od strane bangladeških radnika. Mnogi pojedinci, posebno oni koji odgovaraju na ponude putem onlajn oglasa ili lokalnih agenata za posredovanje u zapošljavanju, veruju da putuju dobrovoljno zbog posla. Međutim, uprkos teškom zlostavljanju i eksploataciji, oni sebe često ne prepoznaju kao žrtve trgovine ljudima. Šariful je naveo da trgovci ljudima obično deluju iz zemalja kao što su Libija, Turska i iz Dubaija (UAE) i da često obmanjuju migrante lažnim obećanjima o poslovima. U Libiji su mnogi migranti zatočeni u kampovima, mučeni, pa čak i ubijeni. Ono što izuzetno otežava krivično gonjenje jeste činjenica da mnoge od ovih mreža trgovine ljudima i krijumčarenja deluju preko granica i otvoreno promovisu svoje usluge putem društvenih mreža. Osim toga, mnogi migranti putuju sa turističkim vizama, što otežava praćenje mreža za regrutovanje i eksploataciju. Nakon COVID-a, istočnobalkanska ruta je dobila na značaju kod migranata koji putuju u Evropu, a trgovci ljudima su sve aktivniji. Lokalni trgovci ljudima u Bangladešu koordinišu svoje aktivnosti sa međunarodnim trgovcima ljudima, posebno u Dubaiju, Libiji i Turskoj, kako bi slali grupe u inostranstvo, često pod određenim izgovorom ili koristeći ilegalna sredstva. Kvalifikovani radnici su manje ranjivi na trgovinu ljudima u poređenju sa nekvalifikovanim radnicima, budući da ovi drugi imaju tendenciju da preuzmu veći rizik i zadužuju se. Povratna migracija je takođe značajna, sa 80 000 do 90 000 Bangladešana koji se godišnje vraćaju u zemlju, uglavnom iz deportacionih centara u Maleziji, na Bliskom istoku i sve više iz Evrope. BRAC pruža sveobuhvatnu podršku povratnicima u zemlju porekla, uključujući urgentnu pomoć kao što su hrana, ponovno spajanje porodica i psihološku, ekonomsku i socijalnu reintegraciju. Ove komponente se smatraju međusobno zavisnim i ključnim za uspešnu reintegraciju povratnika.

Šariful je predstavio podatke iz projekta sprovedenog u saradnji sa Frontex-om, kroz koji je BRAC podržao 738 povratnika iz Austrije, Belgije, Bugarske, Rumunije, Hrvatske, Kipra, Češke Republike i Danske. Rumunija je nedavno postala jedna od vodećih evropskih zemalja iz kojih se radnici iz Bangladeša vraćaju kući, a slede je Italija i Kipar.

Prezentacija je izazvala živu diskusiju među učesnicima. Navedeno je da je primećen porast broja radnika iz Bangladeša koji traže radne vize za Srbiju, a Marijana Savić iz organizacije Atina je u vezi sa rapidnim povećanjem broja radnih viza izdatih građanima Bangladeša u Srbiji od 2023. godine izrazila i zabrinutost. Ona je naglasila da su podaci BRAC-a pomogli u identifikaciji mnogih fiktivnih agencija za zapošljavanje koje pružaju lažne ugovore i vize. Kao rezultat toga, mnogim radnicima iz Bangladeša je odbijen ulazak na beogradski aerodrom "Nikola Tesla" i oni su vraćeni u zemlje poput Katara. Migranti često plaćaju značajne sume unapred, u rasponu od 10 000 do 15 000 američkih dolara, što izaziva ozbiljnu zabrinutost u kontekstu trgovine ljudima i eksploatacije.

Govoreći iz iskustva žrtve trgovine ljudima, Al Amin Nojon je podvukao važnost prekogranične saradnje i partnerstava u zaštiti ranjivih migranata. Ponovio je spremnost BRAC-a da podrži lokalne organizacije u identifikaciji i pružanju pomoći žrtvama iz Bangladeša. Prema Šarifulu, BRAC je već podržao tri povratnika iz Bosne i Hercegovine i Srbije, i otvoren je za proširenje saradnje. Razmena podataka i koordinacija su ključni za poboljšanje reintegracije i napora u borbi protiv trgovine ljudima.

Sofija de Ponti, volonterka u Srbiji i socijalna radnica u Italiji, postavila je pitanja o tome kako je regrutovanje organizovano i koja je uloga posrednika poznatih kao „Da Lal“. Odgovarajući na ovo pitanje, Šariful je rekao da trgovci ljudima često započinju svoje delovanje lokalno, u bangladeškim selima, a zatim povezuju radnike sa većim operacijama trgovine ljudima sa sedištem u stranim zemljama. On je istakao da od COVID-19 postoji i jedan uznemirujući trend, da se migranti koji su zaglavljeni u zemljama poput UAE, ubeđuju da ilegalno krenu dalje ka Evropi preko Irana i Turske.

Sastanak je završen izrazima zahvalnosti za vredne uvide i spremnošću za dalje zajedničko produbljivanje saradnje u cilju sprečavanja trgovine ljudima i poboljšanja podrške stranim radnicima na Zapadnom Balkanu. Učesnici su se složili da organizuju dodatnu sesiju kako bi nastavili ovu značajnu razmenu znanja i strategija.

Tim Atine dalje deli pet ključnih preporuka sa ovog sastanka:

1. Ojačati regulative za regrutovanje radnika na način da se eliminišu neformalni posrednici i osigura sprovođenje etičkih praksi regrutovanja, sve u cilju smanjenja eksploatacije i dužničkog ropstva među bangladeškim radnicima.
2. Unaprediti prekograničnu saradnju podsticanjem razmene podataka i zajedničkim akcijama između zemalja porekla i odredišta kako bi se razbile mreže trgovine ljudima i poboljšala podrška žrtvama.
3. Proširiti podršku reintegraciji povećanjem psihosocijalnih, ekonomskih i socijalnih usluga za povratnike u zemlje porekla, počevši od dolaska na aerodrom pa nadalje dugoročno.
4. Podići svest o trgovini ljudima pokretanjem ciljanih obrazovnih kampanja kako bi se pomoglo migrantima da razlikuju krijumčarenje od trgovine ljudima, posebno onim radnicima koji su ranjivi na onlajn prevare i lažne ponude za posao.
5. Unaprediti sprovođenje zakona otklanjanjem nedostataka u implementaciji zakona protiv trgovine ljudima i ubrzavanjem krivičnog gonjenja, posebno protiv transnacionalnih mreža trgovine ljudima koje deluju preko Libije, Turske i Dubajja (UAE).

Ovaj događaj je organizovan u okviru projekta „Žene na raskršću: Jačanje odgovora na moderno ropstvo, krijumčarenje ljudi i rodno zasnovano nasilje među migrantima u Srbiji“, koji sprovodi nevladina organizacija Atina uz podršku Britanske ambasade u Beogradu.